

SUMERI 1

VERBIEN PERUSTEET

Aleksi Sahala – Helsingin yliopisto, syksy 2021

ANEEL

CENTRE OF EXCELLENCE IN ANCIENT NEAR EASTERN EMPIRES
UNIVERSITY OF HELSINKI

HELSINGIN YLIOPISTO

FINIITTIVERBIEN ALKEET

VERBEISTÄ YLEISESTI

- ❖ Kiistellyin sumerin kieliopin alue
- ❖ Kaikkien affiksien merkityksistä ja rakenteesta ei yksimielisyyttä

h_é-mi-dù-dù-e

”pitäköön se (hampaansa) kiinni siinä”

Thomsen 1984

h_a+ĩ+bi+(b)+du.du+e

Edzard 2003

h_e+mmi+b+du.du+e

Jagersma 2010

h_a+’i+m(u)+bi+b+du.du+e

Foxvog 2011

h_a+m+b+du.du.e+Ø

Zólyomi 2016

h_a+i+m+b+i+b+du.du+e

VERBIN RAKENTEESTA LYHYESTI

1. modaaliprefiksi (tapaluokka)
2. konjugaatioprefiksit (diateesi, volitio)
3. dimensionaaliprefiksit (liikkeen suunta, epäsuora objekti)
4. **persoonaprefiksi** (subjekti, objekti)
5. **verbivartalo**
6. **persoonasuffiksi** (subjekti, objekti)
7. syntaktiset suffiksit (verbin nominalisointi, suora lainaus)
8. sijapäätteet (tehtävä päälauseessa)

LUENNON SISÄLTÖ

- ❖ Transitiivisuus
- ❖ Ḫamṭu ja marû
- ❖ Verbivartaloiden luokat
- ❖ Yhdysverbit
- ❖ Persoonataivutus ja split-ergatiivisuus

	Sumeri	Akkadi	
34.	ì-du	<i>i-il-lak</i>	'hän menee'
35.	ì-du-un	<i>a-al-lak</i>	'menen'
36.	ì-du-un	<i>tál-lak</i>	'menet'
37.	in-ši-du	<i>ᵀi-il-lak-šum</i>	'hän menee hänen luoksensa'
38.	in-ši-du-un	<i>a-al-lak-šum</i>	'menen hänen luoksensa'
38.	in-ši-du-un	<i>tál-lak-šum</i>	'menet hänen luoksensa'
	...		
88.	mu-e-ᵀši-ḡen	<i>il-ᵀli-ka-ak-k[um]</i>	'hän tuli luoksesi'
89.	mu-e-ši-ḡen-en	<i>ᵀal-li-ka-ak-kum</i>	'tulin luoksesi'
	...		
120	ḡen-ba-an-zé-en	<i>at-la-ka</i>	'menkää pois!'
121	ga-ba-ᵀre-en-ᵀdè-en	<i>i ni-ᵀit-tá-lak</i>	'menkäämme pois!'
122	ḡa-ba-su-ᵀbé-eš	<i>li-ᵀit-tál-ku</i>	'menkööt he pois!'

155 ḡḡ-ḡḡ-2ḡḡ- ḡḡ-ḡḡ ᵀi-ᵀi-ᵀiᵀi-ᵀiᵀi ᵀiᵀiᵀiᵀiᵀi ᵀiḡ ᵀiḡᵀi

MSL 4, OBGT VII: 88–99

TRANSITIIVISUUS

- ❖ Sumerin verbeillä ei ole aina leksikaalisesti määräytyvää transitiivisuutta
- ❖ Useita verbejä voidaan taivuttaa intransitiivisesti tai transitiivisesti

úš	kuolla, tappa
gi ₄	palata, palauttaa
šub	pudota, pudottaa

- ❖ On kuitenkin muutamia verbejä joiden argumenttien määrä ei tyypillisesti voi muuttua: **gaz** 'teloittaa, tappa', **dù** 'pystyttää, rakentaa', **dím** 'valmistaa', **ak** 'tehdä', **ĝen** 'mennä', **šúm** 'antaa'

TRANSITIIVISUUS

- ❖ Transitiivisuus on siis usein taivutuskategoria, esimerkkinä verbi **úš**

lugal ba-úš

{lugal+Ø ba+ús+Ø}

'kuningas kuoli'

{kuningas+ABS IEN+kuolla+Ø}

lú-kur-re lugal mu-úš

{lu.kur+e lugal+Ø mu+n+ús+Ø}

'vihollinen tappoi kuninkaan'

{vihollinen+ERG kuningas+ABS VEN+hän+tappaa+hänet}

ḪAMṬU JA MARŪ

- ❖ Verbeillä on kaksi perusvartaloa: Ḫamṭu 'nopea' ja marŭ 'lihava'
- ❖ Nimet tulevat akkadilaisten laatimista sumerin kieliopillisista teksteistä (sumeriksi lugud 'lyhyt' vs. gíd 'pitkä')
- ❖ Osa sumerologeista on luopunut akkadinkielisistä termeistä ja puhuu perfektiivi- ja imperfektiivivartaloista (mm. Jagersma ja Zólyomi)
- ❖ Ḫamṭu on tunnusmerkitön vartalo ja verbien sanakirjamuoto

ḪAMṬU

- ❖ Statiivi eli asioiden tila.
 - ❖ Statiiviset verbit kuten **me** 'olla' ja **ĝál** 'olla olemassa' esiintyvät vain ḫamṭussa.

ḪAMṬU

- ❖ Statiivi eli asioiden tila.
 - ❖ Statiiviset verbit kuten **me** 'olla' ja **ġál** 'olla olemassa' esiintyvät vain ḫamṭussa.
- ❖ Perfektiivinen aspekti eli loppuun saatettu toiminta.
 - ❖ Monesti menneessä ajassa: **é mu-dù** 'hän rakensi'.

ḪAMṬU

- ❖ Statiivi eli asioiden tila.
 - ❖ Statiiviset verbit kuten **me** 'olla' ja **ġál** 'olla olemassa' esiintyvät vain ḫamṭussa.
- ❖ Perfektiivinen aspekti eli loppuun saatettu toiminta.
 - ❖ Monesti menneessä ajassa: **é mu-dù** 'hän rakensi'.
- ❖ Tietyissä tapaluokissa **varma tuleva tapahtuma**.
 - ❖ **ga-na-ab-dug₄** 'aion kertoa sen hänelle!', **hé-an-zu** 'tietäköön hän tämän!'.

ḪAMṬU

- ❖ Statiivi eli asioiden tila.
 - ❖ Statiiviset verbit kuten **me** 'olla' ja **ġál** 'olla olemassa' esiintyvät vain ḫamṭussa.
- ❖ Perfektiivinen aspekti eli loppuun saatettu toiminta.
 - ❖ Monesti menneessä ajassa: **é mu-dù** 'hän rakensi'.
- ❖ Tietyissä tapaluokissa **varma tuleva tapahtuma**.
 - ❖ **ga-na-ab-dug₄** 'aion kertoa sen hänelle!', **hé-an-zu** 'tietäköön hän tämän!'.
- ❖ Tapahtumaketjut:
 - ❖ **é mu-dù a mu-na-ru** 'hän rakensi temppelin ja (sitten) omisti sen hänelle'.

MARÛ

- ❖ Imperfektiivinen aspekti eli loppuun saattamaton toiminta. Usein kuluva hetkessä:
 - ❖ ì-du-un 'olet menossa, menet'

MARÛ

- ❖ Imperfektiivinen aspekti eli loppuun saattamaton toiminta. Usein kuluvasa hetkessä:
 - ❖ ì-du-un 'olet menossa, menet'
- ❖ Futuuri eli tuleva tapahtuma:
 - ❖ ħa-ma-ab-šúm-me-en 'sinun tulee antaa se minulle!'

MARÛ

- ❖ Imperfektiivinen aspekti eli loppuun saattamaton toiminta. Usein kuluvasa hetkessä:
 - ❖ *ì-du-un* 'olet menossa, menet'
- ❖ Futuuri eli tuleva tapahtuma:
 - ❖ *ha-ma-ab-šúm-me-en* 'sinun tulee antaa se minulle!'
- ❖ Tapahtumat joiden ei haluta tapahtuvan. Vain tietyissä tapaluokissa:
 - ❖ *nam-ma-ab-šúm-me-en* 'älä anna sitä minulle', *ba-ra-na-ab-šúm-me-en* 'en aio antaa sitä hänelle!'

MARÛ

- ❖ Imperfektiivinen aspekti eli loppuun saattamaton toiminta. Usein kuluva hetkessä:
 - ❖ ì-du-un 'olet menossa, menet'
- ❖ Futuuri eli tuleva tapahtuma:
 - ❖ ħa-ma-ab-šúm-me-en 'sinun tulee antaa se minulle!'
- ❖ Tapahtumat joiden ei haluta tapahtuvan. Vain tietyissä tapaluokissa:
 - ❖ nam-ma-ab-šúm-me-en 'älä anna sitä minulle', ba-ra-na-ab-šúm-me-en 'en aio antaa sitä hänelle!'
- ❖ Yhtäaikaiset tapahtumat:
 - ❖ íb-zi-re-a šu bí-ib-uru₁₂-a '(joka) pyyhkii sen (kirjoituksen) pois ja näin tuhoaa sen'.

ESIMERKKEJÄ

- Hamṭu perfektiivinä vs. marû imperfektiivinä

ki-ba na bí-dù

”Hän pystytti steelan tuolle paikalle” (Ent. 28 1:12; L; 25)

kur-ta nu₁₁ mu-na-ta-e₁₁-dè

”Alabasterivuorilta alabasteria tuotiin alas hänelle” (Gudea Cyl A XVI 16)

é ḥur-saĝ-gen₇ im-mú-mú-ne

”He kasvattivat temppeliä kuin vuoristoa” (Gudea Cyl A XXI:19)

ESIMERKKEJÄ

- Hamtu kuvaa tilaa

zi-da gábu-na piriĝ ì-nú-nú

”Leijonat makaavat hänen oikealla ja vasemmalla puolellaan.”

mu lú ugu-na al-dab₅-ba-aš

”Koska hänet on saatu kiinni vieraan miehen päältä”

(ts. on siinä tilassa, että häntä syytetään aviorikoksesta)

ESIMERKKEJÄ

- Varma (ḫamṭu) vs. toivottu/epävarma (marû) tapahtuma tulevaisuudessa

^dnin-ĝír-su é-zu ga-mu-ra-dù (Gudea Cyl. A II 14)

”Ningirsu! Minä aion rakentaa sinulle sinun temppelisi!” (lupaus)

kalam-e ḫé-ĝál-la šu ḫé-a-da-peš-e (Gudea Cyl. A XI 9)

”Paisukoon maa yltäkylläisyydestä kanssasi!” (toive)

ESIMERKKEJÄ

- Peräkkäiset (ḫamṭu) vs. rinnakkaiset (marû) tapahtumat

ma-gur₈-ra-na ḡiri nam-mi-gub

iri-né niḡin₆(AB×ḪA)ki-šè ^{íd}niḡin₆(AB×ḪA)ki-du-a má mu-ni-ri

íd-dè ḫúl-la-e kur-ku₄ ì-si-il-e

”Astuipa hän veneeseen, (ja)

Niginduan kanavaa pitkin ohjasi laivan kaupunkiinsa Niḡiniin,

halkoen iloisesti aaltoja joella.” (Gudea Cyl. A II 4–6)

ESIMERKKEJÄ

- Peräkkäiset (ḫamṭu) vs. rinnakkaiset (marû) tapahtumat

ninda ḡeš bí-tag a sed₆ ì-dé (Gudea Cyl. A II 8)

”Hän uhrasi leipää ja (sitten) kaatoi viileää vettä”

dub dug₄-ga im-mi-ḡál ad im-dab₆-gi₄-gi₄ (Gudea Cyl. A IV 26-27)

”Hänellä oli polvellaan savitaulu ja hän opiskeli siitä”

The background of the slide features two horizontal bands of ancient Egyptian reliefs. The top band shows a row of seated figures, likely deities or royalty, each holding a staff or scepter. The bottom band shows a row of standing figures, some holding staffs, and others accompanied by animals like cows or horses. The reliefs are set against a dark background and are framed by decorative borders at the top and bottom.

VERBIVARTALOIDEN LUOKAT

SÄÄNNÖLLISET VERBIT

- ❖ Noin 50–70% verbeistä on säännöllisiä, näillä Ț- ja M-vartalo on aina sama yksikössä ja monikossa. Esimerkkinä **šúm** 'antaa'.

	Yksikkö	Monikko
Țamtu	šúm	šúm
Marû	šúm	šúm

REDUPLIKOIVAT VERBIT

- ❖ Noin 25% verbeistä on reduplikoivia. Näissä M-vartalo muodostetaan osittaisella tai täydellisellä reduplikaatiolla.

	Yksikkö	Monikko
Ĥamṭu	ġar	ġar
Marû	ġá-ġá	gá-gá

Yksikkö	Monikko
gi ₄	gi ₄
gi ₄ -gi ₄	gi ₄ -gi ₄

- ❖ Yleisiä reduplikoivia verbejä: **gi₄ : gi₄-gi₄** 'palata, palauttaa', **ġar : ġá-ġá** 'asettaa' (𒀭 : 𒀭𒀭𒀭), **kur₉ /kuř/ : ku₄-ku₄** 'astua sisään' (mon. epäsäännöllinen), **zid : zi-zi** 'olla kirkas', **zìg : zi-zi** 'nousta', **zu : zu-zu** 'tietää'.

APOKOPEEVERBIT

- ❖ Apokopee- (tai alternoivat) verbit menettävät hamṭussa viimeisen konsonanttinsa. Vain kolme verbiä: **è : éd** 'mennä ulos', **te : teĝ₄** 'lähestyä', **ri : rig** (yhdysverbien jälkiosa).

	Yksikkö	Monikko
Hamṭu	è	è
Marû	éd	éd

Yksikkö	Monikko
te, ti	te, ti
teĝ _{3/4}	teĝ _{3/4}

- ❖ (Mielestäni) kyseenalainen verbiluokka. Ehkä pitäisi luokitella epäsäännöllisiksi.

SUPPLEETTISET VERBIT

- ❖ Suppleettiset eli epäsäännölliset verbit: **de**₆ /ře/ 'viedä', **dug**₄ 'sanoa', **kur**₉ /kuř/ 'viedä, mennä sisään', **ĝen** 'mennä', **gub** 'seistä', **tìl** 'elää', **úš** 'kuolla' **tuš** 'istua, asua'.

	Yksikkö	Monikko
Ĥamțu	de ₆	laĥ _{4/5}
Marû	túm, tùm	laĥ _{4/5}
Ĥamțu	kur ₉	kur ₉ , sun ₅
Marû	ku ₄ -ku ₄	ku ₄ -ku ₄ , sun ₅
Ĥamțu	gub	š _u ₄ (g), su ₈ (g)
Marû	gub	š _u ₄ (g), su ₈ (g)
Ĥamțu	úš	ug _{7/5}
Marû	ug _{7/5}	ug _{7/5}

Yksikkö	Monikko
dug ₄	e / di
e / di	e / di
ĝen	(e-)re ₇ , re ₆
du	su ₈ , sub
ti, tìl	sig ₇ , se ₁₂
ti, tìl	sig ₇ , se ₁₂
tuš	durun _x (KU.KU)
dúr	durun _x (KU.KU)

- ĝen** 'mennä' (yks. Ĥ)
du 'mennä' (yks. M)
re₆ 'mennä' (mon. Ĥ)
de₆ 'viedä' (yks. Ĥ)
túm 'viedä' (yks. M)
gub 'seistä' (yks.)

YHDYSVERBIT

YHDYSVERBIT

- ❖ Noin kolmannes sumerin verbeistä on yhdysverbejä
- ❖ Yhdysverbi koostuu pakollisesta argumentista ja verbiosasta

		PAK.ARG.	SEM. OBJ.
šu...tag	'koristella' (laittaa käsi koskemaan)	[ABS]	[DIR/ABS]
ki...ág	'rakastaa' (mitata maata)	[ABS]	[DAT]
si...sá	'suoristaa' (epäselvä)	[ABS]	[DIR]
a...ru	'omistaa' (pirskottaa vettä)	[ABS]	[DAT]
šag ₄ (-e)...pàd	'valita' (löytää sydämeen)	[DIR]	[ABS]

- ❖ Yhdysverbin luokka riippuu sen verbiosasta: ù...ku : ù...ku-ku 'nukkua', mi...dug₄ : mi...e 'kohdella hyvin'

YHDYSVERBIT

- ❖ Argumenttirakenteet voivat olla melko monimutkaisia

šu...ti

'vastaanottaa jotakin joltakin'

→ laittaa käsi lähestymään jotakin kohti (saadakseen) jotakin

DIR

TER

ABS

(keneltä saadaan)

(mitä saadaan)

šu...tag

'koristella jotakin jollakin'

→ koskea kädellä jotakin jollakin

ABS

DIR

LOC

(mitä)

(millä)

ESIMERKKEJÄ

ĝešgigir-re za-gìn-na šu ù-ma-ni-tag

/ʔummanītag/

'kun olet koristellut sotavaunut lapis-lazulilla'

{gigir+e za.gin+ʔa šu+Ø u+mu+ba+ni+e+tag+Ø}

{vaunut+DIR lapis+LOC käsi+ABS PROS+VEN+DAT_{IN}+LOC+SUBJ+koskea+DO}

The background is a dark, high-contrast image of a Sumerian temple frieze. The top row features several seated male figures, likely deities or royalty, each holding a staff or scepter. They are wearing long, pleated kilts. The bottom row shows a variety of figures, including some standing and some accompanied by animals like oxen or sheep. The entire scene is framed by decorative borders at the top and bottom, consisting of repeating diamond or triangular patterns in light and dark tones.

PERSOONATAIVUTUS

3. PERSOONA

KERTAUS: ERGATIIVIIVISUUS

kuningas istuu

NOM

kuningas rakensi temppelin

NOM

ACC

NA-kielet

lugal ì-tuš

ABS

lugal-e é mu-dù

ERG

ABS

AE-kielet

MITÄ ON SPLIT-ERGATIIVISUUS?

- ❖ Split-ergatiivikielissä NA ja AE-järjestelmät esiintyvät täydennysjakauksessa
- ❖ Sumerissa ”splitti” tapahtuu transitiivin marûssa ja tietyissä käskymuodoissa

ESIMERKKI SPLIT-ERGATIIVISUUDESTA

- ❖ Esimerkkinä indikatiivi (neutraali tapaluokka) *ḥamṭussa* ja *marûssa*

		2SG		1SG
	<i>mu-</i>	<i>e-</i>	<i>šub</i>	<i>-en</i>
<i>ḥamṭu</i>	(perf.)	<i>sinä</i> _{ERG}	<i>pudotit</i>	<i>minut</i> _{ABS}
<i>marû</i>	(impf.)	<i>sinut</i> _{ACC}	<i>pudotan</i>	<i>minä</i> _{NOM}

- ❖ Splitti ei vaikuta lauseenjäsenten koodaukseen

INTRANSITIIVITAIVUTUS

Ḫamtu

yks.

ba-šub

'hän/se putosi'

{ba+šub+Ø}

{Ø}

mon. eloll.

ba-šub-éš

'he putosivat'

{ba+šub+eš}

{eš}

mon. elot.

ba-šub-šub

'ne putosivat'

{ba+šub.šub+Ø}

{redupl+Ø}

INTRANSITIIVITAIVUTUS

Ḫamtu

yks.	ba-šub	'hän/se putosi'	{ba+šub+Ø}	{Ø}
mon. eloll.	ba-šub-éš	'he putosivat'	{ba+šub+eš}	{eš}
mon. elot.	ba-šub-šub	'ne putosivat'	{ba+šub.šub+Ø}	{redupl+Ø}

Marû

yks.	ba-šub-bé	'hän/se putoaa'	{ba+šub+ed+Ø}	{ed+Ø}
mon. eloll.	ba-šub-bé-dè-éš	'he putoavat'	{ba+šub+ed+eš}	{ed+eš}
mon. elot.	ba-šub(-šub)-bé	'ne putoavat'	{ba+šub.šub+ed+Ø}	{redupl+ed+Ø}

TRANSITIIVITAIVUTUS

- ❖ Transitiivitaivus käyttää persoonaprefiksejä ja -suffikseja

{n} {b}	ḫamṭu	{Ø} {eš}
ERGATIIVI		ABSOLUTIIVI
{n} {b}	marû	{e} {enē}
AKKUSATIIVI		NOMINATIIVI

TRANSITIIVITAIVUTUS

Ḫamtu

yks. eloll.

mu-un-šub

'hän pudotti sen/hänet'

{mu+n+šub+Ø}

munšub

eloton

mu-ub-šub

'se/ne pudotti(vat) sen/hänet'

{mu+b+šub+Ø}

mubšub

mon. obj.

mu-un-šub-šub

'hän pudotti ne/heidät'

{mu+n+šub.šub+Ø}

munšubšub

mon. subj.

mu-un-šub-bé-éš

'he pudottivat sen' **

{mu+n+šub.šub+eš}

munšubeš

TRANSITIIVITAIVUTUS

Ḫamṭu

yks. eloll.	mu-un-šub	'hän pudotti sen/hänet'	{mu+n+šub+Ø}	<i>munšub</i>
eloton	mu-ub-šub	'se/ne pudotti(vat) sen/hänet'	{mu+b+šub+Ø}	<i>mubšub</i>
mon. obj.	mu-un-šub-šub	'hän pudotti ne/heidät'	{mu+n+šub.šub+Ø}	<i>munšubšub</i>
mon. subj.	mu-un-šub-bé-éš	'he pudottivat sen' **	{mu+n+šub.šub+eš}	<i>munšubeš</i>

Marû

yks.	mu-ub-šub-bé	'hän/se pudottaa sen'	{mu+b+šub+e}	<i>mubšube</i>
mon. eloll.	mu-ub-šub-bé-ne	'he pudottavat sen'	{mu+b+šub+enē}	<i>mubšubenē</i>
" eloton	mu-ub-šub-šub-bé	'hän/se pudottaa ne'	{mu+b+šub.šub+e}	<i>mubšubšube</i>

❖ Reduplikaatio viittaa absoluutiiviin tai akkusatiiviin eli objektiin!

ESIMERKKEJÄ MUISTA VERBILUOKISTA

Reduplikoiva verbi **gi₄**

itr. 𒀭.	mu-gi₄	'hän palasi'	
itr. M.	mu-gi₄-gi₄	'hän palaa'	{ed} ei näy vokaalin jäljessä
tr. 𒀭.	mu-un-gi₄	'hän palautti sen'	
tr. M.	mu-ub-gi₄-gi₄	'hän palauttaa sen'	{e} ei näy vokaalin jäljessä

Suppleettinen verbi **úš : ug₇**

itr. 𒀭.	ba-úš	'hän kuoli'	
itr. M.	ba-ug₇-ge	'hän kuolee'	/d/ ei näy sanan lopussa
tr. 𒀭.	mu-un-úš	'hän tappoi sen'	
tr. M.	mu-ub-ug₇-ge	'hän tappaa sen'	

OLLA-VERBI ELI KOPULA

- ❖ Sumerissa on kaksi olla-verbiä, **ĝál** 'olla olemassa' ja **me** 'olla jokin'
- ❖ Verbiä **me** käytetään yleensä enkliittisesti
- ❖ Verbi on statiivinen eli kuvaa tilaa
- ❖ Liittyy nominilausekkeen perään (ellei lauseessa ole demonstratiivipronominia)

{men}

lugal-me-(en)

'olen/olet kuningas'

{am}

lugal-am₆ / lugal-àm

'hän/se on kuningas'

{meš}

lugal-me-(eš)

'he/ne ovat kuninkaita'

ESIMERKKEJÄ

^dšu-^dsuen diġir-ra-né-em

{šu.suen+Ø diġir+ane+Ø+am}

'Šu-Suen on hänen jumalansa'

{Šu-Suen+ABS jumala+hänen+ABS+on}

^mèr-ra-ga-ši-ir dumu nibru^{ki}-kam

{er.ra.ga.ši.ir+Ø dumu nibru+ak+Ø+am}

'Erra-Gašir on Nippurin asukas (kirj. poika)'

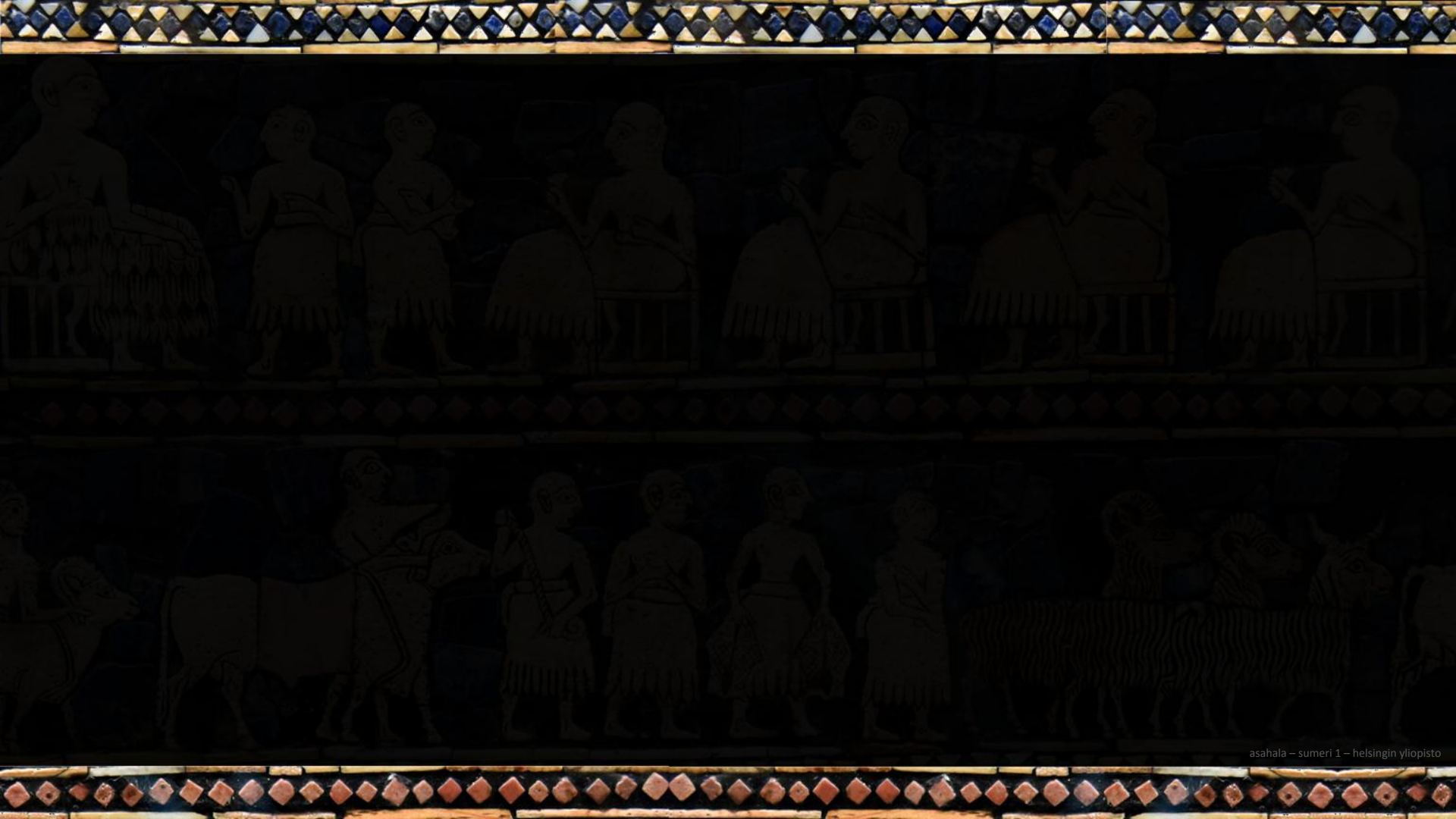
{Erra-Gašir poika Nippur+GEN+ABS+on}

arad-zu-me-en

{arad+zu+Ø+men}

'olen palvelijasi'

{palvelija+sinun+ABS+olen}

PERSOONATAIVUTUS JA SPLIT-ERGATIIVISUUS

- ❖ Persoonaprefiksit ja suffiksit (aina nominatiivi, aina akkusatiivi, aina absolutiivi, aina ergatiivi)

	PREF		SUFF I		SUFF II
minä	{'}		{en}	=	{en}
sinä	{e}		{en}	=	{en}
hän	{n}		{Ø}		{e}
me	—		{enden}	=	{enden}
te	—		{enzen}	=	{enzen}
he	{n...eš, b, nnē}		{eš}		{enē}
se/ne	{b}		{Ø}		{e}

MITÄ PITÄÄ MUISTAA?

INTRANSITIIVI

Ḫamṭu eli perfektiiwi

ba+šub+Ø

'se/hän putosi'

ba+šub+eš

'he putosivat'

ABS

Marû eli imperfektiivi

ba+šub+ed+Ø

'se/hän putoaa'

ba+šub+ed+eš

'he putoavat'

ABS

TRANSITIIVI

Ḫamṭu eli perfektiiwi

mu+n+šub+Ø

'hän pudotti sen/hänet'

mu+b+šub+Ø

'se pudotti sen/hänet'

ERG

ABS

Marû eli imperfektiivi

mu+n+šub+e

'hän/se pudottaa hänet'

mu+b+šub+e

'hän/se pudottaa sen'

ACC

NOM

INTRANSITIIVITAIVUTUS: ȨAMȨU

- ❖ Intransitiivitaivutus käyttää suffiksisarjaa I
- ❖ HamȨussa käytetään pelkkää suffiksia

ba-šub-(bé)-en	{en}	'putosin'
ba-šub-(bé)-en	{en}	'putosit'
ba-šub	{Ø}	'putosi'
ba-šub-(bé)-en-dè-en	{enden}	'putosimme'
ba-šub-(bé)-en-zé-en	{enzen}	'putositte'
ba-šub-(bé)-éš	{eš}	'he putosivat'
ba-šub-šub	{Ø}	'ne putosivat'

INTRANSITIIVITAIVUTUS: MARÛ

- ❖ Intransitiivitaivutus käyttää suffiksisarjaa I
- ❖ Marûssa tunnuksen eteen lisätään suffiksi {ed}

ba-šub-(bé)-dè-en	{ed+en}	'putoan'
ba-šub-(bé)-dè-en	{ed+en}	'putoat'
ba-šub-bé	{ed+Ø}	'putoaa'
ba-šub-(bé)-dè-en-dè-en	{ed+enden}	'putoamme'
ba-šub-(bé)-dè-en-zé-en	{ed+enzen}	'putoatte'
ba-šub-(bé)-dè-éš	{ed+eš}	'he putoavat'
ba-šub-(šub)-bé	{ed+Ø}	'ne putoavat'

INTRANSITIIVITAIVUTUS ”TRANSKRIPTIONA”

minä/sinä

hän/se

ḪAMṬU

bašuben

bašub

MARŪ

bašubeden

bašube(d)

konjugaatioprefiksi

verbivartalo

preesens-futuuri

persoonatunnus

me

bašubenden

bašubedenden

te

bašubenzen

bašubedenzen

he

bašubeš

bašubedeš

ne

bašubšub

bašubšube(d)

TRANSITIIVITAIVUTUS

- ❖ Transitiivitaivutuksessa käytetään prefiksejä ja suffikseja
- ❖ Ei kirjoiteta muinaissumerissa koskaan ja myöhemminkään ei välttämättä aina

		OS	NS/OB	
{ʔ}	minä	mu-dù	mu-(ù)-dù	'rakensin sen'
{e}	sinä	mu-dù	mu-(ù/e)-dù	'rakensit sen'
{n}	hän	mu-dù	mu-(un)-dù	'hän rakensi sen'
{b}	se	mu-dù	mu-(ub)-du	'se rakensi sen'

- ❖ Monikon 1. ja 2. prefiksejä ei todennäköisesti koskaan ollut
- ❖ Monikon 3. persoonan merkitsemiseen muutamia eri tapoja

TRANSITIIVITAIVUTUS: ȜAMȜU

- ❖ Subjektia (ergatiivi) merkitään neljällä eri prefiksillä

mu-ù-šub	{ʔ}	'pudotin sen/hänet'	{Ø}
mu-e-šub	{e}	'pudotit sen/hänet'	{Ø}
mu-un-šub	{n}	'hän pudotti sen/hänet'	{Ø}
mu-ub-šub	{b}	'se pudotti sen/hänet'	{Ø}

TRANSITIIVITAIVUTUS: ҲАМҶУ

- ❖ Subjektia (ergatiivi) merkitään neljällä eri prefiksillä

mu-ù-šub	{ʔ}	'pudotin sen/hänet'	{Ø}
mu-e-šub	{e}	'pudotit sen/hänet'	{Ø}
mu-un-šub	{n}	'hän pudotti sen/hänet'	{Ø}
mu-ub-šub	{b}	'se pudotti sen/hänet'	{Ø}

- ❖ Monikon elollista 3. persoonan subjektia voidaan merkitä kahdella tavalla

mu-un-šub-bé-éš	{n...eš}	'he pudottivat sen/hänet'
mu-ub-šub	{b}	'he pudottivat sen/hänet'

TRANSITIIVITAIVUTUS: ҲАМҶУ

❖ Esimerkkejä objektin taivutuksesta

mu-un-šub-bé-en	{n}	'hän pudotti minut/sinut'	{en}
mu-ub-šub-bé-en	{b}	'se pudotti minut/sinut'	{en}
mu-un-šub-bé-en-dè-en	{n}	'hän pudotti meidät'	{enden}
mu-ub-šub-bé-en-dè-en	{b}	'se pudotti meidät'	{enden}

❖ Monikollista 3. persoonan objektia voidaan merkitä reduplikaatiolla

mu-un-šub-šub	{n}	'hän pudotti ne'
---------------	-----	------------------

TRANSITIIVITAIVUTUS: MARÛ

- ❖ Subjektia (nominatiivi) merkitään suffiksisarjalla II ja objektia (akkusatiivi) prefiksillä

mu-(ub)-šub-(bé)-en	{b}	'pudotan sen'	{en}
mu-(ub)-šub-(bé)-en	{b}	'pudotat sen'	{en}
mu-(ub)-šub-bé	{b}	'se/hän pudottaa sen'	{e}
mu-(ub)-šub-(bé)-en-dè-en	{b}	'pudotamme sen'	{enden}
mu-(ub)-šub-(bé)-en-zé-en	{b}	'pudotatte sen'	{enden}
mu-(ub)-šub-(bé)-ne	{b}	'he pudottavat sen'	{enē}
mu-(ub)-šub-bé	{b}	'ne pudottavat sen'	{e}

TRANSITIIVITAIVUTUS: MARÛ

- ❖ Marûssa ELOLLISTA 3. persoonan objektia voidaan merkitä prefikseillä {b} tai {nne}

mu-ne-šub-bé-en

{nne}

'pudotan heidät'

{en}

mu-ub-šub-bé-en

{b}

'pudotan sen/heidät'

{en}

- ❖ Marûn monikollista ELOTONTA objektia voidaan merkitä prefiksillä {b} + reduplikaatiolla

mu-ub-šub-šub-bé-en

{b}

'pudotan ne'

{en}

TRANSITIIVITAIVUTUS ”TRANSKRIPTIONA”

	ḪAMṬU	MARŪ	
minä	muʾšub	mubšuben	
sinä	muešub	mubšuben	konjugaatioprefiksi
hän	munšub	mubšube	verbivartalo
se	mubšub	mubšube	subjekti
me	—	mubšubenden	
te	—	mubšubezen	
he	munšubeš	mubšubenē	
ne	mubšub	mubšube	

MITÄ PITÄÄ MUISTAA?

INTRANSITIIVI

Ḫamṭu eli perfektiiwi

ba+šub+Ø

'se/hän putosi'

ba+šub+eš

'he putosivat'

Marû eli imperfektiivi

ba+šub+ed+Ø

'se/hän putoaa'

ba+šub+ed+eš

'he putoavat'

TRANSITIIVI

Ḫamṭu eli perfektiiwi

mu+n+šub+Ø

'hän pudotti sen/hänet'

mu+b+šub+Ø

'se pudotti sen/hänet'

Marû eli imperfektiivi

mu+n+šub+e

'hän/se pudottaa hänet'

mu+b+šub+e

'hän/se pudottaa sen'

SUFFIKSIEN ORTOGRAFIAA

- ❖ Pääte {en} voidaan jättää kirjoittamatta tai kirjoittaa e muinaissumerissa
- ❖ Persoonatunnusten ensimmäinen voi assimiloitua edeltävään vokaaliin uussumerissa ja sen jälkeen

ba-šub-(bé)-éš

>

ba-šub(-bu)-uš

ba-šub-(bé)-en

>

ba-šub(-bu)-un

ba-šub-(bé)-en-dè-en

>

ba-šub(-bu)-un-dè-en

ESIMERKKEJÄ MUISTA VERBILUOKISTA

Reduplikoiva verbi ġar : ġá.ġá

	ĤAMṬU	MARŪ
minä	mu'ġar	mubġaġan
sinä	mueġar	mubġaġan
hän	munġar	mubġaġa
se	mubġar	mubġaġa

me	–	mubġaġanden
te	–	mubġaġazen
he	munġareš	mubġaġanē
ne	mubġar	mubġaġa

Suppleettinen verbi úš : ug₇

	ĤAMṬU	MARŪ
minä	mu'uš	mubugen
sinä	mueuš	mubugen
hän	munuš	mubuge
se	mubuš	mubuge

me	–	mubugenden
te	–	mubugenzen
he	munušeš	mubugenē
ne	mubuš	mubuge

konjugaatioprefiksi
verbivartalo
subjekti
objekti

OLLA-VERBI ELI KOPULA

- ❖ Sumerissa on kaksi olla-verbiä, **ĝál** 'olla olemassa' ja **me** 'olla jokin'
- ❖ Verbiä **me** käytetään yleensä enkliittisesti
- ❖ Verbi on statiivinen eli kuvaa tilaa
- ❖ Liittyy nominilausekkeen perään (ellei lauseessa ole demonstratiivipronominia)

{men}	lugal-me-(en)	'olen/olet kuningas'
{am}	lugal-am ₆ / lugal-àm	'hän/se on kuningas'
{menden}	lugal-me-en-dè-en	'olemme kuninkaita'
{menzen}	lugal-me-en-zé-en	'olette kuninkaita'
{meš}	lugal-me-(eš)	'he/ne ovat kuninkaita'

ESIMERKKEJÄ

^dšu-^dsuen diġir-ra-né-em

{šu.suen+Ø diġir+ane+Ø+am}

'Šu-Suen on hänen jumalansa'

{Šu-Suen+ABS jumala+hänen+ABS+on}

^mèr-ra-ga-ši-ir dumu nibru^{ki}-kam

{er.ra.ga.ši.ir+Ø dumu nibru+ak+Ø+am}

'Erra-Gašir on Nippurin asukas (kirj. poika)'

{Erra-Gašir poika Nippur+GEN+ABS+on}

arad-zu-me-en

{arad+zu+Ø+men}

'olen palvelijasi'

{palvelija+sinun+ABS+olen}